Τα κατά δικά μας σφάλματα (π. Μιλτιάδης Ζέρβας)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 24 Ιουνίου, 2011

Κάθε κρίσιμη ιστορική περίσταση απευθύνει ένα πλήθος ερωτημάτων προς την κοινωνία, η οποία καλείται να επιλέξει με ποια από αυτά τα απορήματα επιθυμεί να διαλεχθεί. Τούτη ακριβώς η επιλογή αποκαλύπτει σε μεγάλο βαθμό τις προθέσεις της κοινωνίας, ίσως και την ποιότητά της.
Η κρίση που εμφανίστηκε στην Ελλάδα τον τελευταίο καιρό (κρίση που όμως κυοφορείται, όπως όλα μαρτυρούν, εδώ και δεκαετίες) κατέθεσε κι αυτή τα δικά της εγγενή ερωτήματα. Από αυτά εκείνο που διακρίνεται, εκείνο που έχει κατακλύσει τις εφημερίδες, τους τηλεοπτικούς μας δέκτες και τις καθημερινές μας συζητήσεις, δεν είναι άλλο, από το **ποιός ευθύνεται** για την σημερινή κατάσταση.

Σε τούτη την διερεύνηση, οι θεσμοί, οι πολιτικοί, οι κερδοσκόποι, οι δημόσιοι λειτουργοί (μαζί με αυτούς κι άλλοι πολλοί) προβάλλουν ως ένοχοι, έναντι μιας αθώας «*κοινωνίας των πολιτών*», η οποία καταγγέλλει τους «*φταίχτες*», για να διαλαλήσει στους πάντες, πως εκείνη δεν φέρει καμία ευθύνη για την καταστροφή. Οι αβίαστες απαντήσεις δεν μοιάζουν ικανές να αποκρύψουν όμως, τα κοινά μας κρίματα.

Η κατάφαση στον τρόπο της ευκολίας

Στην Ελλάδα η γερμανική κατοχή και τα επακολουθήματά της οδήγησαν καθολικά τους ανθρώπους στην απόλυτη εξαθλίωση. Η πείνα, οι ασθένειες, η ανελευθερία, αποτελούσαν στοιχεία μιας απέλπιδος καθημερινότητας. Η ίδια η ζωή είχε απωλέσει την αξία της μπροστά στα κατοχικά αποσπάσματα, ενώπιον του λιμού και της ανέχειας. Ο τραγικός εμφύλιος πόλεμος που ακολούθησε, αποτέλεσε την άμεση επιβεβαίωση της απαξίωσης της ζωής, που συντελέστηκε στον τόπο αυτό.
Κάτω από αυτές τις νωπές εμπειρίες, δεν μοιάζει παράδοξο, που οι Έλληνες μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ξεκινούν την ανασύσταση του κράτους, αλλά και της ατομικής τους ευημερίας, με ένα κοινό όραμα: την επίτευξη μιας *καλύτερης ζωής*.
Πως κατανοήθηκε όμως η έννοια «καλή» ζωή; Σίγουρα για τους ανθρώπους της

κατοχής, καλός ήταν ο βίος εκείνος, που τοποθετείται στους αντίποδες της κατοχικής εμπειρίας, των υπέρμετρων και απάνθρωπων δυσχερειών. Καλή ήταν η ζωή στην οποία ήταν εξασφαλισμένος ο άρτος ο επιούσιος, καλή ήταν η ζωή που σου επέτρεπε να εργάζεσαι, να δημιουργείς και να εκφράζεσαι ελεύθερα, καλή ήταν η ζωή που διευκόλυνε την κοινωνία των προσώπων.
Σταδιακά όμως, από γενιά σε γενιά, η έννοια αυτή χάνει τον αρχικό της προσδιορισμό. Καλή δεν είναι απλώς η ζωή που έχει απεγκλωβιστεί από τα δεσμά της ανέχειας και της χρείας, αλλά εκείνη που έχει καταφέρει να εξοστρακίσει την δυσκολία εγκαθιδρύοντας στην θέση της την ευκολία. Η απόλυτη κατάφαση στην ευχέρεια αρχίζει να διέπει κάθε πτυχή του ατομικού και συλλογικού βίου. Η ευκολία γίνεται το απόλυτο ποιοτικό κριτήριο της ζωής και επιβάλλει τους όρους της στην κοινωνία.
Ψηλαφώντας τις πληγές των επιλογών της ευκολίας, θα άξιζε κανείς να επιμείνει στις παρακάτω επισημάνσεις:

1. Μέσα σε λίγα μόνο χρόνια ένα τεράστιο κύμα εσωτερικής μετανάστευσης παρέσυρε στις μεγαλουπόλεις τους Έλληνες, με την βεβαία πίστη πως εκεί θα μπορούσαν να ζήσουν «ανθρωπινά», εκμεταλλευόμενοι όλα εκείνα τα μέσα που προσφέρουν μία καλύτερη ζωή. Έτσι ερήμωσε η ύπαιθρος, ακριβώς γιατί η ζωή σ’ αυτήν δεν ήταν εύκολη. Εγκαταλείφθηκαν οι γεωργικές και κτηνοτροφικές εργασίες, επειδή απαιτούσαν μόχθο πολύ. Αλλά και εκείνοι που έμειναν στα επαγγέλματα αυτά δέχθηκαν τις «ευεργεσίες» των κοινοτικών κονδυλίων, που αν τις χρησιμοποιούσες «σωστά» και «έξυπνα», θα μπορούσες να ζεις χωρίς να καταβάλλεις και πολύ κόπο.

2. Οι «τέχνες» από την άλλη, οι χειρωνακτικές δηλαδή εργασίες, περιφρονήθηκαν, όχι απαραίτητα γιατί δεν ήταν παραγωγικές, ακόμα και προσοδοφόρες, αλλά γιατί δεν μπορούσαν να συγκριθούν με τις καθ’ όλα «ανώτερες» διανοητικές εργασίες. Η εκπαίδευση και η σπουδή μιας επιστήμης έγινε επιτακτική, όχι για να «μορφώσει» τον νέο άνθρωπο, αλλά για να μην «καταντήσει» αυτός εργάτης η τεχνίτης. Κατά τον τρόπο αυτό τα επαγγέλματα «ηθικοποιήθηκαν». Κάποια εμφανίστηκαν ως καλά (για παράδειγμα αυτά του ιατρού, του δικηγόρου, του μηχανικού, τα οποία κάθε γονιός ονειρευόταν για τα παιδιά του), και άλλα έμοιαζαν να μην απέχουν πολύ από την καταισχύνη και την αποτυχία. Τούτης της λογικής γέννημα ήταν και η φρενήρης επιδίωξη πολλών να καταλάβουν μία θέση στο Δημόσιο, αφού εκεί μπορούσε κάποιος να κατοχυρώσει ικανές απολαβές και δικαιώματα, χωρίς να χρειάζεται να «σκοτώνεται» στη δουλειά.

3. Κοντά στα παραπάνω, ο στερημένος Έλληνας αποδέχεται πασιχαρής τα «δώρα» της τεχνολογίας, που κομίζει σ’ αυτόν ο δυτικός πολιτισμός. Αναρίθμητες συσκευές και μέσα έρχονται να μεταμορφώσουν την ζωή του, να την κάνουν πιο άνετη, να την καταστήσουν πιο εύκολη. Αμέτρητες διαφημίσεις είναι ικανές να τον πείσουν για την αξία της νέας αυτής βιοτής. Το μόνο που χρειάζεται είναι να έχει κανείς χρήματα για

να αγοράσει την καθημερινή του ευτυχία. Αλλά και αν αυτά του λείπουν, ένα ολόκληρο τραπεζικό σύστημα είναι έτοιμο να «βοηθήσει» όποιον το επιθυμεί, να ικανοποιήσει τις καταναλωτικές του ανάγκες.
Ακολουθώντας την προαναφερθείσα πορεία δεν είναι δύσκολο να κατανοήσει κανείς πώς φτάσαμε στο σημείο η πατρίδα μας να μην παράγει σχεδόν τίποτα, οι άνθρωποί της να έχουν απωλέσει την δημιουργικότητά τους, η ποιότητα της ζωής τους να εξαρτάται όχι από το ποιοι είναι αλλά από το τι έχουν.

Η απώθηση του τρόπου του σταυρού

Οι προαναφερθείσες επισημάνσεις όμως, δεν φαίνονται από μόνες τους ικανές να δώσουν μια πλήρη απάντηση στο ζήτημα της εκτεταμένης διαφθοράς στα δημόσια και στα ιδιωτικά πάγματα του τόπου, αφού δεν απαντούν στο ποια είναι τα αίτια, που κατακερμάτισαν το κοινό όραμα για μία καλύτερη ζωή, σε αναρίθμητες ατομικές ταπεινές επιδιώξεις.
Στην εξέλιξη αυτή καίριο ρόλο έπαιξε μία ακόμα επιλογή της ελληνικής κοινωνίας, η οποία συνοψίστηκε επιγραμματικά στη φράση: *«δεν μπορείς να πας μπροστά με το σταυρό στο χέρι»*. Η απώθηση του τρόπου του σταυρού, του τρόπου της θυσίας του εαυτού μου υπέρ των άλλων, σήμαινε την - άρρητη συνήθως - άρνηση της εκκλησιαστικής βιοτής, από το μεγαλύτερο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας.
Η απόσταση που άρχισε να καλλιεργείται από τους Νεοέλληνες προς το εκκλησιαστικό γεγονός, μπορεί να μην σήμαινε τον «αφορισμό» του Θεού, την ολίσθηση σε κάποιας μορφής αθεΐα, κατέδειξε όμως με σαφήνεια την προθυμία των πολλών να εγκαταλείψουν πίσω τους τα *«βαρίδια του παρελθόντος»*, όσα δηλαδή θα μπορούσαν να σταθούν ως εμπόδια στην επιδίωξή τους *«να πιάσουν την καλή»*. Φανέρωσε πως πλέον ανεμπόδιστα θα μπορούσαν να οικοδομήσουν την ατομική τους «ευτυχία», χωρίς να υπάρχει Θεός να τους κρίνει και αδελφός να τους θυμίζει τα όρια που θέτει η κοινή βιοτή.

Η κατάφαση στο τρόπο της ευκολίας και η απώθηση του τρόπου του σταυρού αποτελούν τις μήτρες εκείνες που γέννησαν στη πατρίδα μας την κρίση, είναι εκείνες που μαρτυρούν ποιοι είναι εκείνοι που κρύβονται πίσω από αυτή την αθλιότητα: *είμαστε εμείς οι ίδιοι*· εμείς που εγκαταλείψαμε τους ιδιαίτερούς μας τόπους· εμείς που κάναμε την γη μας χέρσα και άκαρπη· εμείς που απαξιώσαμε τον κάματο της μέρας· εμείς που καταστείλαμε κάθε δύναμη δημιουργίας· εμείς που παραδοθήκαμε στην ευμάρεια· εμείς που λατρεύσαμε τα περί της ουσίας· εμείς που «παρά-μορφώσαμε» τα όνειρα των παιδιών μας· εμείς που ποθήσαμε την γυαλιστερή κενότητα του life style· εμείς που ταυτίσαμε την αγαθότητα με την μωρία· εμείς που αρνηθήκαμε να δούμε στα πρόσωπα των γύρω μας τον αδελφό· εμείς που εκτοπίσαμε τον Θεό μόνο στα μέρη εκείνα του βίου στα οποία θα μπορούσε να μας φανεί χρήσιμος, καλύπτοντας τις προσωπικές μας ανασφάλειες· εμείς που αρνηθήκαμε να ψιθυρίσουμε προσευχητικά τη λειτουργική προτροπή: *«και πάσαν την ζωήν ημών,*

Χριστώ τω Θεώ παραθώμεθα».
Η διέξοδος από κάθε κρίση έχει τις απαρχές της στη μετάνοια, στην μεταβολή του νοός, στην αλλαγή του τρόπου που κανείς πολιτεύεται. Της μετανοίας όμως πάντα προηγείται ο αυτοέλεγχος και η αυτομεμψία, η ταπείνωση και η συντριβή. Όσο αρνούμαστε να αναμετρηθούμε με τα κατά δικά μας σφάλματα, τόσο θα βυθιζόμαστε στο απύθμενο έρεβος των καταστροφικών μας επιλογών.

[Από το αφιέρωμα «Οικονομία σε κρίση - Το έχειν και το είναι» του περιοδικού "Πειραϊκή Εκκλησία", τ. 217, Ιούλιος 2010]

(Πηγή ηλ. κειμένου: Αντίφωνο)